

MISCEL·LÀNIA DE CADINS

— Narcís Puigdevall i Diumé —

És evident que en un article com aquest, d'espai limitat, no puc explicar amb tot detall, com he fet en el llibre *Història de la Comunitat Cistercenca de Cadins*, tots els fets que la conformen. Em limitaré, per tant, a ampliar alguns conceptes que potser quedaven una mica obscurs en el text i a proporcionar algunes pinzellades sobre la vida de les religioses bernardes, que Déu m'ha donat l'ocasió de conèixer i d'admirar.

Quatre èpoques

Considero indispensable per aprofundir en el coneixement de la història del monestir de Sant Feliu o de Santa Maria de Cadins —en realitat, la mateixa cosa—, tenir consciència de les quatre èpoques ben diferenciades que configuren la vida del cenobi. Podem distingir, doncs, les següents:

- Cabanes (1169-1492)
- Girona (1492-1944)
- Salt (1944-1980)
- Sant Medir (1980-1992)

I, encara, crec que podríem dividir en dues parts absolutament diferents l'estada a Girona. Una, la primera i més llarga, entre el 1492 i el 1936, al convent del Mercadal. La

segona, posterior a la Guerra Civil, durant la qual foren destruïts el monestir i l'església adjunta, quan les monges van aplegar-se en un pis de la plaça de Sant Josep, al costat de l'antic convent dels carmelites descalços, que des de feia temps era la seu de la Delegació d'Hisenda i ara ho és de l'Arxiu Històric. En aquest pis, petit i sense massa condicions, van romandre, com hem dit, les religioses, entre els anys 1939 i 1944.

En conseqüència, les monges bernardes van residir 323 anys a Cabanes, 452 a Girona, entre un domicili i altre, 36 a Salt i 12 a Sant Medir, on romandran fins que Déu vulgui. En resum, que el monestir de Cadins, en un lloc o altre de les comarques gironines, té ja 823 anys d'història. Aviat és dit.

Però comencem pel principi. Les primeres notícies de l'existència d'una casa religiosa a l'indret de Cadins, del municipi de Cabanes, a la comarca de l'Alt Empordà, són de l'any 1169 i corresponen a una butlla del Papa Alexandre III, mitjançant la qual convertia en abadia la casa empordanesa i li donava potestat sobre l'antiga casa matriu de Valldemaria, situada en una vall reclosa del terme de Maçanet de la Selva.

Fins fa poc temps, la presència d'una comunitat cistercenca a Valldemaria es podia datar el 1158, segons un document publicat pel Dr. Jaume Marquès i Casanovas, recentment traspassat, en el seu llibre sobre Maçanet de la Selva. Però el Dr. Antoni Pladevall i Font, en el pròleg del meu llibre, diu textualment: «En realitat, el primer esment del monestir —es refereix a Valldemaria— és de 1156 quan Berenguera de Queralt, vescomtessa de Cabrera, llega 20 sous a les «bonis femenis de valle Maria». I situa la fundació de la casa l'any 1155 o, potser,

abans, opinió que compartim per la seva versemblança.

Dos personatges reclamen la nostra atenció en aquests anys de mitjan segle XII. En primer lloc, la senyora Berenguera de Queralt, vescomtessa de Cabrera. Direm per què. Sempre ens havia intrigat la possessió de terrenys pel monestir de Valldemaria a Santa Coloma de Queralt. N'hem parlat en el llibre i n'hi ha documentació a l'Arxiu Diocesà de Girona. Però la causa que aquestes propietats passessin a poder del monestir romanía ignorada. Ara ho sabem. Berenguera de Queralt no solament llegà vint sous a Valldemaria, sinó que, en vida, degué influir prop dels seus familiars, els Queralt, perquè fessin donacions a la casa cistercenca. No resulta gens estrany, per tant, que l'any 1164 Pere de Cheraut (Queralt) i la seva mare Ponsa fessin donació al monestir de Santa Maria de Valldemaria i a la seva priora Ermessenda, per la redempció de les seves ànimes, d'un alou situat al Codony, a l'indret del pujol Roig i del mas de Pera, de la vila de Santa Coloma de Queralt (la Conca de Barberà).

L'altre personatge és Gaufred de Rocabertí, el qual, juntament amb Berenguer de Maçanet, va enriquir amb donatius la casa de Valldemaria, segons consta en el document de 1158.

Tenim la convicció que aquest Gaufred de Rocabertí no és altre que Jofre I de Rocabertí, casat amb Ermessenda de Vilademuls i que morí el 1166, citat per Santiago Sobrequés i Vidal en el seu llibre *Els barons de Catalunya*. No sabem si Gaufred de Rocabertí tenia lligams familiars amb els Cabrera o amb els Maçanet ni amb quins béns enriquí el monestir de Valldemaria. Però sí que ens atrevim a sospitar que aquest Rocabertí de l'Albera pensà que si els Cabrera podien tenir un monestir femení a la comarca de la Selva, que dominaven, ningú no li impedia que ell també en tingués un a l'Alt Empordà, concretament en el territori situat al nord de Figueres, que senyorejava. Amb monges de Valldemaria, fundà un priorat en un indret plaent i solitari, a Cadins, prop de la Muga, en un lloc de la seva propietat o expressament adquirit, on ja s'hi alçava una esglésiola, dedicada a Sant Feliu, on les monges podrien portar a terme llurs pràctiques religioses, i també una masia per establir-hi la primera residència. Aquests fets devien tenir lloc entre els anys 1158 i 1169, amb moltes probabilitats ja dintre la dècada de 1160.

A Cabanes, encara avui, la finca és coneguda sota el nom d'«el mas de Sant Feliu». Es conserva, per tradició oral, el nom de la petita església predecessora del convent, i l'existència d'una masia adjunta, convertida, ben aviat, en la primera abadia de la comunitat.

Els reis d'Aragó a Cadins

El darrer terç del segle XII i pràcticament tot el XIII són per al cenobi temps de creixement i de consolidació. El patrimoni del monestir va en augment a causa de les deixes testamentàries, les donacions i les compres. A les comarques de Girona —no solament a l'Empordà— molta gent mana, en les seves últimes voluntats, ser enterrada a Sant Feliu de Cadins. Els seus llegats permeten a les monges aplegar algun diner i comprar terrenys i cases. És el començament d'un llarg recorregut que culminarà amb l'obtenció d'un important patrimoni.

No se sap exactament si durant la guerra amb els francesos, l'any 1285, en el transcurs de la qual fou incendiada la vila de Peralada, el monestir de Cadins també en fou una víctima. Sembla, però, que les monges van ser respectades i no es produïren danys al monestir.

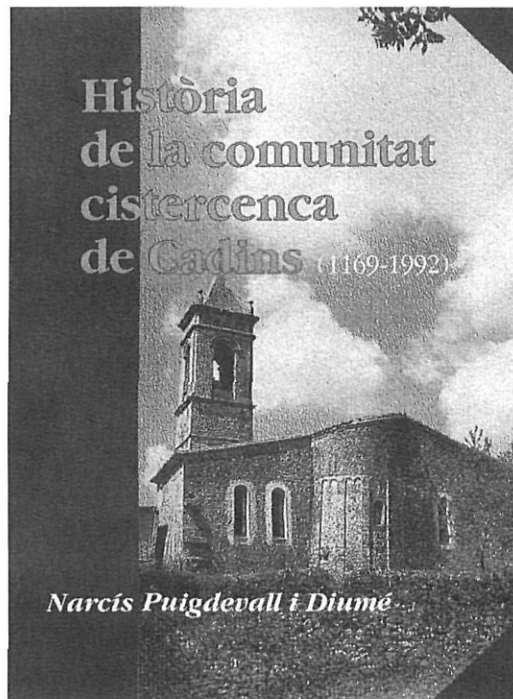
Deu anys després, el 1295, el monestir de Cadins es converteix

en protagonista d'un important esdeveniment. La nit del 28 al 29 d'octubre de l'esmentat any s'hostatgen al cenobi Na Blanca d'Anjou, que l'endemà s'havia de casar, al monestir de Vilabertran, amb el rei Jaume II, el seu pare —el rei de Nàpols— i el seu següent. Que la futura reina d'Aragó passés la nit a Cadins no fa res més que demostrar la categoria i el prestigi que havia assolit la casa de Cabanes. Ramon Muntaner, fill de Peralada, en parla en la seva *Crònica*. I què diu Ramon Muntaner? Doncs, diu així:

«I d'altra part, el rei Carles, i el cardenal, i la donzella, i tota l'altra gent que amb ell venien, se'n vingueren a Peralada; i establí ell i la seva companyia, entre Peralada i Cabanes, en el monestir de Sant Feliu. I el senyor rei trameté al rei Carles els seus fills i tots els ostatsges; i el senyor infant en Pere els acompanyà fins que foren amb

el seu pare. I si mai es veié gran goig, aquí fou entre el rei Carles i els seus fills; i cadascun dels barons de Provença i de França feren altretal de llurs fills que eren en ostatsge i que recobraven; però per damunt de tot fou el goig que madona Blanca demostrà als seus germans i ells a ella.

Què us diré? Tanta de gent hi havia de l'una part i de l'altra, que Peralada, i Cabanes, i Sant Feliu, i Figueres, i Vilabertran, i el Far, i Vilatenim, i Vila-sèquer, i Castelló d'Empúries, i Vilanova, i tota aquella contrada, era plena de gent. I el senyor rei d'Aragó feia donar ració complida a tothom de totes coses, així a estranys com a privats. I el solaç i el deport fou amb ells, que el senyor rei d'Aragó anà a veure el rei Carles i la infanta muller seva i li posà el senyor rei la corona al cap, la més rica i la més bella que mai reina portés en testa; i d'aquella hora endavant tingué per nom regina d'Aragó. Què us diré? Foren grans les joies que es donaren de les unes parts a

Portada del llibre de Narcís Puigdevall.

les altres; i fou ordenat que, amb la gràcia de Déu, oïssin missa en el monestir de Vilabertran, i que celebrassin llurs noces; i el senyor rei hi féu fer una casa de fusta, la més bella que mai de fusta fos feta. I el monestir és un lloc molt honrat, i bonic i bo».

Això tingué lloc a Sant Feliu de Cadins, prop de Cabanes, el 29 d'octubre, diada de Sant Narcís, de l'any 1295. El rei acudí al monestir per saludar el seu futur sogre i per visitar la princesa, a la qual imposà la corona «... més rica i més bella que mai reina portés en testa...», en frase feliç de Ramon Muntaner. Els reis d'Aragó, els comtes de Barcelona, a Cadins. Quin honor, quina satisfacció i quin orgull per a les monges bernardes!

Problemes econòmics

Al principi de la quarta dècada del segle XIV, l'economia del monestir de Cadins passa per un mal moment. Es deuen diners, molts diners, a jueus i a cristians. No se'n coneixen les causes, ni es diuen, però la veritat és que les monges s'han endeutat de valent i tenen problemes. Les abadesses de la segona meitat del segle tenen feina de debò per redreçar una situació el motiu de la qual mai no arriba a explicar-se. Ja ho insinuem en el llibre. Alguna inversió fallida, potser? Les obres a l'església o al monestir que costaren més del que s'havia previst? Nosaltres ens decantem per la segona qüestió. La construcció del temple, que encara es manté dempeus, l'habilitació de l'abadia per albergar la futura reina d'Aragó al final del segle anterior i, també, l'aixecament del claustre, perquè de claustre n'hi havia, encara que no se citi fins al segle XVI, al monestir de Cadins.

Totes aquestes despeses, que es degueren finançar mitjançant crèdits, provocaren els problemes que hem citat en el si del monestir. Sembla, en realitat, que els deutes que afloren al segle XIV venien provocats per les obres de la segona meitat del XIII i, filant molt prim, potser de l'últim quart de la centúria. No creiem que hi hagi cap més causa dels maldecaps de les monges que no siguin els paletes. Ni inversions fallides, ni robatoris, ni res de res. Per una vegada, i el fet no tornarà a repetir-se en tota la seva història, les monges de Cadins van estirar més el braç que la màniga.

De Cabanes a Girona

El segle XV ha tingut una decisiva importància per a les monges bernardes de Cadins. En el seu transcurs van passar moltes coses, unes de més entitat que les altres, però, en general,

gens menyspreables, almenys les que nosaltres comentarem.

Devia ser pel juliol de 1407 quan l'abadessa de Sant Feliu de Cadins, que ho era, en aquells moments, Hugueta de Canadal, una senyora de caràcter, arrauxada i, a més a més, poc disposada a deixar-se trepitjar els seus drets, decidí, cansada de reclamar el pagament de la tasca als pagesos que treballaven terres propietat del monestir, enviar gent de la seva confiança a traslladar les garbes dels masovers del pla de Llers a l'era del convent. La tasca era l'onzena part dels fruits i la recollida de les garbes era, a judici de l'abadessa, l'única manera de cobrar el que li corresponia.

No cal dir l'esvalot que es va organitzar quan els pagesos s'adonaren de la desaparició de les seves garbes. Reaccionaren amb violència i, encapçalats per un home de Llers, Lluís de Perellons, cridaren venjança contra Hugueta de Canadal, considerant-la responsable dels fets, com era en realitat. Armats

i formant una host acudiren al monestir i, en trobar les seves garbes a l'era, les van batre immediatament. Assabentats, però, que l'abadessa ja n'havia fet batre d'altres, s'excitaren i van entrar al cenobi, després d'esbotzar la porta, i es van emportar tot el blat i el pa que trobaren.

Les monges protestaren davant la justícia per aquesta violació de domicili i les coses s'acabaren en un plet, del qual s'ignoren els resultats. Sembla, no obstant això, que els pagesos s'emportaren el pa i les garbes i que es posà punt i final a la cosa.

L'any 1421 fou un any plujós, amb inundacions a totes les comarques gironines, les que reguen el Fluvià i la Muga, sobretot. A Besalú, el Fluvià va fer veritables estralls i la crescuda de la Muga arrossegà, segons sembla, una gran part del poble de Cabanes. L'església del monestir restà intacta,

però no se sap què va passar amb l'abadia i amb les cases del veïnat adjunt. De totes maneres, cal relacionar el perill d'inundacions amb la decisió de traslladar el convent de

Cabanes a Girona. Que en fou una de les causes, és segur.

El dia 20 de novembre de 1456 es produeix un esdeveniment insòlit i insospitat, que es reflecteix en un document, un pergami, de l'Arxiu Diocesà de Girona. És l'acta d'unió del priorat de Valldemaria amb el monestir de Sant Feliu de Cadins, dues comunitats que, tot i pertànyer al mateix orde, havien viscut sempre sense mantenir aquella relació que en teoria han de cultivar les germanes de religió. Entre les raons que se citen per justificar aquesta unió, figuren l'aïllament del priorat i la insuficiència de les rendes, ambdues absolutament certes, a les quals cal afegir, encara que no es digui, el fet que a Valldemaria només hi havia dues monges, la prioressa

Estat actual de l'interior de Valldemaria.

Constança de Puigmoltó i Eufrasia Ram, amb evident necessitat d'ajuda i de protecció. No coneixem els dots diplomàtics de l'abadessa de Cadins d'aquell moment, Beatriu de Margarit, familiar, potser germana, del cèlebre Joan de Margarit i de Pau, bisbe d'Elna aleshores i més tard bisbe de Girona i cardenal. Existeix la possibilitat que el cognom Margarit influís en l'actitud de les dues monges de Valldemaria per pactar la unió. Un bisbe, encara que fos d'Elna, sempre és un bisbe i si l'abadessa de Cadins era parenta seva, encara millor. No sembla pas, però, que la unió arribés a bon port. Trenta-sis anys després, com hem escrit en el llibre, els fets seran ben diferents i començarà una picabaralla entre els monestirs de Cadins i de Sant Daniel que es prolongarà durant més de mig segle.

L'any 1492, les monges bernardes de Sant Feliu de Cadins es traslladen de Cabanes a Girona, sense saber ni sospitar que els Reis Catòlics conqueririen la ciutat de Granada, que els jueus serien expulsats d'Espanya i que un senyor anomenat Cristòfol Colom descobriria un continent nou: Amèrica. Per a les religioses cistercenques, el 1492 serà l'any del canvi, l'any que assenyalava un acabament i un començament. El final de l'estada a Cabanes i l'inici de la residència a Girona. Segons Julián de Chía, ja s'havien fet gestions per realitzar el trasllat l'any 1461. La causa real del canvi, segurament no la sabrem mai. L'aïllament del convent? El conflicte dels pagesos de remença? La seguretat que ofería la ciutat de Girona? El perill de les riudes de la Muga? Tot plegat? És igual. El cas és que les monges vénen a Girona el 1492 i que s'estableixen al barri del Mercadal, on l'ajuntament gironí cedeix quatre cases i dos horts. Per a les seves pràctiques religioses, la comunitat utilitzarà l'església de Santa Susanna del Mercadal.

Perquè tothom pugui entendre on era i quina extensió ocupava el monestir de Cadins a Girona, direm que els seus límits eren els mateixos de l'illa urbana limitada actualment pel carrer de Santa Clara, el carrer de les Hortes, la plaça del Mercadal i el carrer de l'Obra. Van fer servir el temple de Santa Susanna fins que l'any 1770 construïren el propi en el lloc que avui ocupa l'Institut Nacional de Previsió. Un dibuix del senyor Joaquim Pla i Cargol i una fotografia que il·lustren el llibre proporcionaran una idea clara de la situació exacta del convent i de l'església de les monges de Cadins.

Tot i que el pare Roig i Jalpí digui que les monges arribaren a Girona el dia 1 de juliol de 1492, nosaltres hem trobat notícies del trasllat referents al 5 de setembre, a l'1 de novembre i al 12 de desembre de l'esmentat any. El més probable és que les

monges no vinguessin totes de cop, sinó en petits grups, per tal de controlar les coses de Cabanes i de Girona sense deixar de banda cap de les dues cases. Quan els afers empordanesos s'hagueren resolt, les religioses que encara restaven a Cabanes vingueren definitivament a Girona i amb això es clogué la primera part, llarga, de tres-cents vint-i-tres anys, del monestir de Cadins.

Lluís Bonifàs

L'any 1674, en morir l'abadessa Anna de Vilanova, el monestir de Cadins, ubicat al barri del Mercadal de Girona, només és habitat per dues monges: Florentina Descoll, prioressa, i Emerenciana Massades. La situació, per tant, és greu i les altes esferes cistercenques consideren necessari posar-hi solució. I n'hi posen. Tres religioses del monestir de Vallbona de les Monges vénen a Girona per ajudar i donar impuls al cenobi. Aquests són els seus noms: Isabel de Riembau i de Sullà, Teresa de Avaro i Jacinta de Riquer i de Fayà. La primera de les tres en serà l'abadessa.

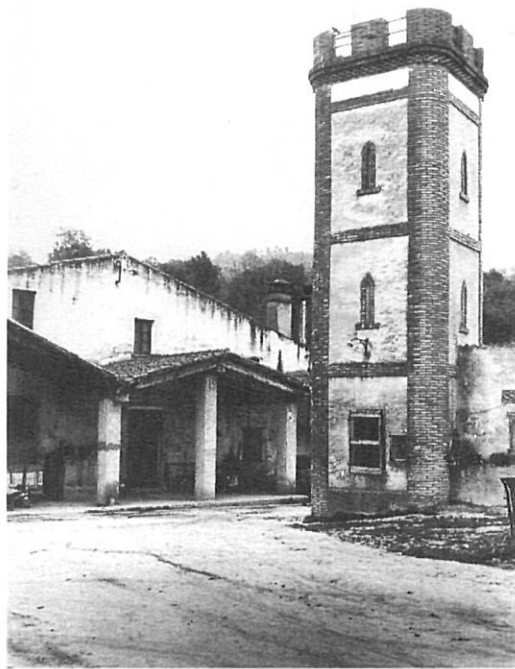
L'any 1681, l'abadessa i el convent de Santa Maria de Cadins arriben a un acord amb Lluís Bonifaci o Bonifàs —conegut per Bonifàs «el vell»—, escultor de Barcelona, per tal que aquest artista obri un retaule per posar-hi el Sant Crist, en el cor baix de Santa Susanna del Mercadal, pel preu de vuit dobles i mitja.

Hem examinat, amb tot deteniment, a l'Arxiu Històric de Girona, els protocols corresponents a l'any 1681 de cadascuna de les onze notaries existents a la capital de les comarques gironines en aquella època, sense poder localitzar, com esperàvem, el contracte del retaule tot just esmentat. Però hem tingut la sort de trobar, en el volum 510 de la notaria Girona-8, del notari

Pere Rosselló, una capitulació, signada el dia 20 d'agost de 1681, entre Joan Cisterna, picapedrer de Girona, i Lluís Bonifaci, «scultor ciuteda de Barcelona», mitjançant la

qual Bonifaci es compromet a fer, en el termini de quatre mesos, «... un quadro de pedra ab les imatges del Glorios sant Martí y del Pobre y lo Cavall y tot lo demes que entre ab la historia de dit sant en la Conformitat que esta lo quadro que es sobre la portalada de la Iglesia del Collegi de sant Martí Çacosta de la present ciutat...».

I escrivíem, a continuació, en el llibre: «No sabem per quin motiu encarregà Joan Cisterna aquest Sant Martí a Lluís Bonifaci. És suficient, per a nosaltres, poder provar documentalment que Lluís Bonifaci es trobava personalment a Girona l'any 1681. Per la data del contracte i pel termini que s'imposa per deixar llest el Sant Martí, es pot deduir que

L'antic cenobi de Valldemaria actualment esdevingut masia.

el retaule de les monges bernardes ja devia estar molt avançat».

Doncs bé, encara no fa un any que vam escriure aquestes ratlles i ja sabem més coses. Del Sant Martí de pedra i no pas del retaule. Llegint el llibre original de l'amic Josep Bosch i Mercader sobre l'església de Cassà de la Selva, hem esbrinat que el Joan Cisterna, picapedrer de Girona, citat en la capitulació anterior, treballava, l'any 1681, en la construcció de la façana de l'església cassanenca. En conseqüència, la deducció ha estat certament fàcil. El Sant Martí de pedra que Joan Cisterna encarregà a Lluís Bonifàs «... en la conformitat que esta lo quadro que es sobre la portalada de la Iglesia del Collegi de sant Martí Çacosta de la present ciutat...», o sigui, de l'església del Seminari, avui tots vostès el poden contemplar encastat damunt la porta principal de l'església parroquial de Cassà de la Selva. Els asseguro que són ben iguals.

Una elecció d'abadessa

Passarem de puntetes per l'afer de l'elecció de la nova abadessa de Cadins a la mort d'Isabel de Riembau i de Sullà, l'any 1681. Es van cometre tantes il·legalitats per part del nunci del Sant Pare a Espanya, de les altes instàncies cistercenques a nivell nacional i regional, del delegat en l'elecció d'abadessa i de les mateixes monges del monestir, que el millor seria donar la qüestió per acabada i no parlar-ne més. Però la història és la història i no es pot amagar. Els qui han llegit el llibre saben a què em refereixo. Jacinta de Riquer i de Fayà, que no reunia els requisits necessaris per ser-ne, fou nomenada abadessa. En canvi, Teresa de Avaro, que posseïa totes les condicions legals per ocupar el càrrec, fou rebutjada. La conxorxa de les màximes autoritats cistercenques obtingué els resultats desitjats. Teresa de Avaro, malgrat les seves protestes, no va ser abadessa. Per la seva procedència navarresa? No ho sabem. Hom va decidir que no s'assegués a la cadira abacial i així es complí. Deixem-ho córrer.

Monges riques i nobles

El segle XVIII, però sobretot la segona meitat de la centúria, constitueix el període més brillant en la història de les monges de Cadins. Són molt riques i molt nobles. Un cop d'ull a la relació de les monges de l'any 1776 ens confirmarà la segona part d'aquesta afirmació:

Marianna de Ciurana, abadessa
 Maria Teresa de Prior
 Maria Narcisa de Camps

Maria Narcisa de Ciurana
 Maria Rosa de Caramany
 Maria Josepa de Caramany
 Maria Teresa de Caramany
 Maria Caterina Martí

Què els deia?

Pel que fa a la primera part de l'afirmació, en tenim proves ben paleses. L'any 1760 compren a Antoni Boscà, de Barcelona, un orgue que costa 1.000 lliures. I dos anys després, el 1762, s'encarrega i es paga un tern de tapisseria d'or per ésser utilitzat en les celebracions i funcions dedicades a Sant Bernat. Pel seu preu, 828 lliures, 8 sous i 5 diners, devia tractar-se d'un seguit de vestits i ornaments d'un luxe literalment asiàtic.

Aquest mateix any 1762 mor l'abadessa Gerònima de Colomer i de Cruilles i ocupa el seu lloc Marianna de Ciurana i Fontdevila. Des de l'abadiat anterior, les relacions amb el rector del Mercadal estan molt deteriorades i les coses no

canvien gens amb l'abadessa de Ciurana, de manera que les monges decideixen construir una nova església exclusivament per a elles i deixar la de Santa Susanna del Mercadal. Posen la primera pedra el 26 de gener de 1768 i l'inauguren el dia de Sant Bernat —18 d'agost— de 1770.

Per diners no havien de quedar perquè eren riques de debò, molt riques.

És al principi d'aquest segle XVIII —que comentem— que ens arriben les primeres notícies d'una indústria que va fer cèlebres a Girona les monges de Cadins. Cada vegada que se celebrava la benedicció d'una nova abadessa, les monges tenien per costum fer un regal al bisbe celebrant, que solia ser el de la diòcesi, o sigui, el de Girona. Però el bisbe Josep de Taverner i d'Ardena digué que el ritual no parlava enlloc del regal i que

no calia que li fessin. I no li van fer, en efecte, però li pregaren que acceptés un parell de «fuentes de dulces». A partir, d'aquí, tots els bisbes foren obsequiats de la mateixa manera: amb dolços. Aquests dolços eren, ni més ni menys, diferents confitures en l'elaboració de les quals les monges de Cadins posseïen una habilitat particular. La fama de les confitures de les religioses del Mercadal es va estendre per tot l'àmbit ciutadà i el seu prestigi fou reconegut arreu. En el moment d'esclatar la Guerra Civil, 1936-1939, sembla ser que les monges tenien guardada una bona quantitat de pots de confitura. Quan els incontrolats de torn van entrar al monestir van fer, segons es diu, una gran trencadissa, de manera que la invasió de mosques i d'abelles fou tan nombrosa que durant molts dies no es pogué entrar en aquella estança. La confitura de les monges de Cadins era de primera qualitat.

Majòlica que testimonia el rastre històric de Valldemaria.

Aspecte exterior de la construcció reformada de l'antic monestir cistercenc.

L'arxiu de la comunitat

Una de les qüestions que no hem comentat en el llibre, i que ara tenim ocasió de fer-ho, és la que fa referència a l'arxiu de la comunitat de Cadins, custodiat avui a l'Arxiu Diocesà de Girona. Ningú no sap i si algú ho sap no ho diu, com anà a parar aquesta documentació al lloc on és actualment. Però hi és i ni els prec de les monges ni les gestions dels pares generals cistercens no han servit de res per fer-la retornar a les seves legítimes propietàries: les monges de Cadins. Estem d'acord que a l'Arxiu Diocesà està molt ben guardada i que resulta més fàcil de consultar que si fos a Sant Medir, però que es digui que és propietat de les religioses i que a l'Arxiu Diocesà només hi és en qualitat de dipòsit.

Mentre no es faci així, que cadascú qualifiqui el fet com li sembli.

El martirologi

Una altra qüestió, la segona, és la del martirologi, procedent de Poblet, d'on va sortir a conseqüència de l'exclaustració. El bisbe de Girona de l'època —era després de la guerra— va obligar, pràcticament, les monges a vendre-li el martirologi per dues-centes mil pessetes, per portar-lo al Museu Diocesà. El prelat va pagar tres vegades trenta mil pessetes i res més, al·legant que no tenia diners. Això no ho dic jo. Ho diuen elles i figura en un dels apèndixs del llibre. Jo em limito a denunciar-ho i a dir, a més a més, que contra aquestes dones admirables de Santa Maria de Cadins han comès moltes injustícies persones que haurien d'haver donat llum i han donat fum. I no pas blanc, certament.

Narcís Puigdevall és historiador.